

ILUSTRIRANI

GLASNIK

LETNA NAROČNINA ILUSTR. GLASNIKA KRON 8⁻, ZA DIJAKE KRON 6⁻; POSAMEZNE ŠTEVILKE 20 VINARJEV :: LETNA NAROČNINA ZA NEMČIJO KRON 10⁻, ZA DRUGE DRŽAVE IN AMERIKO KRON 13⁻

SLIKE IN DOPISI SE POŠILJAJO NA UREDNIŠTVO ILUSTRIRANEGA GLASNIKA, KATOLIŠKA TISKARNA. :::: NAROČNINA, REKLAMACIJE IN INSERATI NA UPRAVNIŠTVO LISTA, KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

LETNIK 1. * 29. OKTOBRA 1914 * IZHAJA VSAK ČETRTEK * ŠTEV. 9.

Baterije kalibra 42 cm pri delu.

Mine in torpedi. Ⓞ Antwerpen. Ⓞ Ruski špijon v zrakoplovu. Ⓞ Naši topničarji na Srbskem. Trdnjava Przemyśl. Ⓞ Hindenburg. Ⓞ Največji podmorski čoln. Ⓞ Obstreljevanje zrakoplova.

Zadnja morska bitka.

Slika iz bodočnosti.

(Dalje.)

Bilo je krog pete ure zjutraj, ko je kapitan Meriles planil iz postelje. Bang! — Ni se zmotil. To je bil strel, in sicer iz najbližje bližine.

so sestavili posebne aeroplanske granate. Če so se razpočile v bližini sovražnega letala, so povzročile tako silne zračne vrtnice, da so se letala prevrnila in padla.

Ko se je začel plaziti po morju siv jutranji soj, prvo znamenje prihajajočega dneva, je ogenj aeroplanskih granat utihnil; sedaj je bilo mogoče pregledati škodo.

ti so ležali s svojim moštvom vred na dnu morja.

Proti deveti uri zjutraj je poveljniška ladja »Aden« naznanila, da odpluje celokupno brodovje proti sovražniku. Velikansko, 65.000 ton težko telo oklopnice se je začelo počasi gibati naprej in v dolgi vrsti so ji sledile ostale ladje. Tudi na njih je bilo opaziti, kako kruto so ponoči delovali sovražni aeroplani. Največ rešilnih čolnov je bilo odtrganih, mnogi aeroplanski topovi so bili nerabni. Toda nepoškodovani so moli s krova težki oklopni stolpi s svojimi najnovejšimi topovi, ki so metali tisočpetsto funtov težke granate in so bili v stanju, da še v razdalji šeststo korakov prebijejo najdebelejše oklope.

Tako je celo brodovje počasi plulo proti jugu. V sprednji črti so leteli med oblaki angleški aeroplani, drzni ogleduhi, ki so daleč po morju stikali za sovražnikom. Potem so prišle tudi aeroplanske ladje-malice, nato so se vrstili torpedoplani in podvodni čolni, ki so tudi bili zelo zboljšani in so mogli pluti pod gladino s hitrostjo trideset vozlov. V daljši razdalji je sledilo jedro brodovja, velikanske vojne ladje in mogočne oklopne križarice.

V tej bojni vrsti je plulo angleško brodovje z ugaslimi lučmi skozi noč v smeri jug-jugozahod. Veter se je zopet dvigal in morje je bilo vedno neprijaznejše.

Topniški častnik »Muhe«, ki je stal na krmarskem krovu in po mornarski navadi pljuval debeli, rjavi tobakov sok v morje, je bil z vremenom zelo zadovoljen. »Bog blagoslovi veter!« je vzkljnil.

»To vreme nas bo vsaj obvarovalo pretetih kitajskih aeroplanov!«

Pa to upanje se mu ni izpolnilo.

Pogled na Antwerpen.

Bang! — zopet eden.

Dašš! To je bil njegov lastni top proti aeroplanom. Kakor tiger je skočil kapitan v svojo obleko in vrgel na glavo prvo kapo, ki mu je prišla pod roke, ravno ko se je njegov krmar prikazal pri vratih.

»Na krovu Vas iščejo, kapitan. Veliko sovražnih aeroplanov nas je napadlo. Ladja »Egipt« močno poškodovana, morda izgubljena. (Tukaj je Vaš drugi čevelj, kapitan!) Pomerili smo s topom in ustrelili velikega oklopnega goloba. (Tukaj je kapa, kapitan!) V stroj smo ga zadeli.«

Meriles je bil na krovu.

»Koliko jih je, Horton?«

»Težko reči, kapitan. Krmar jih je naštel enintrideset, jaz samo devetindvajset. Aha! — še eden nas obletava. Tristo medvedov — reflektorji ga ne izpuste! Dašš! Že zadet! Osem mož posadke je v njem.«

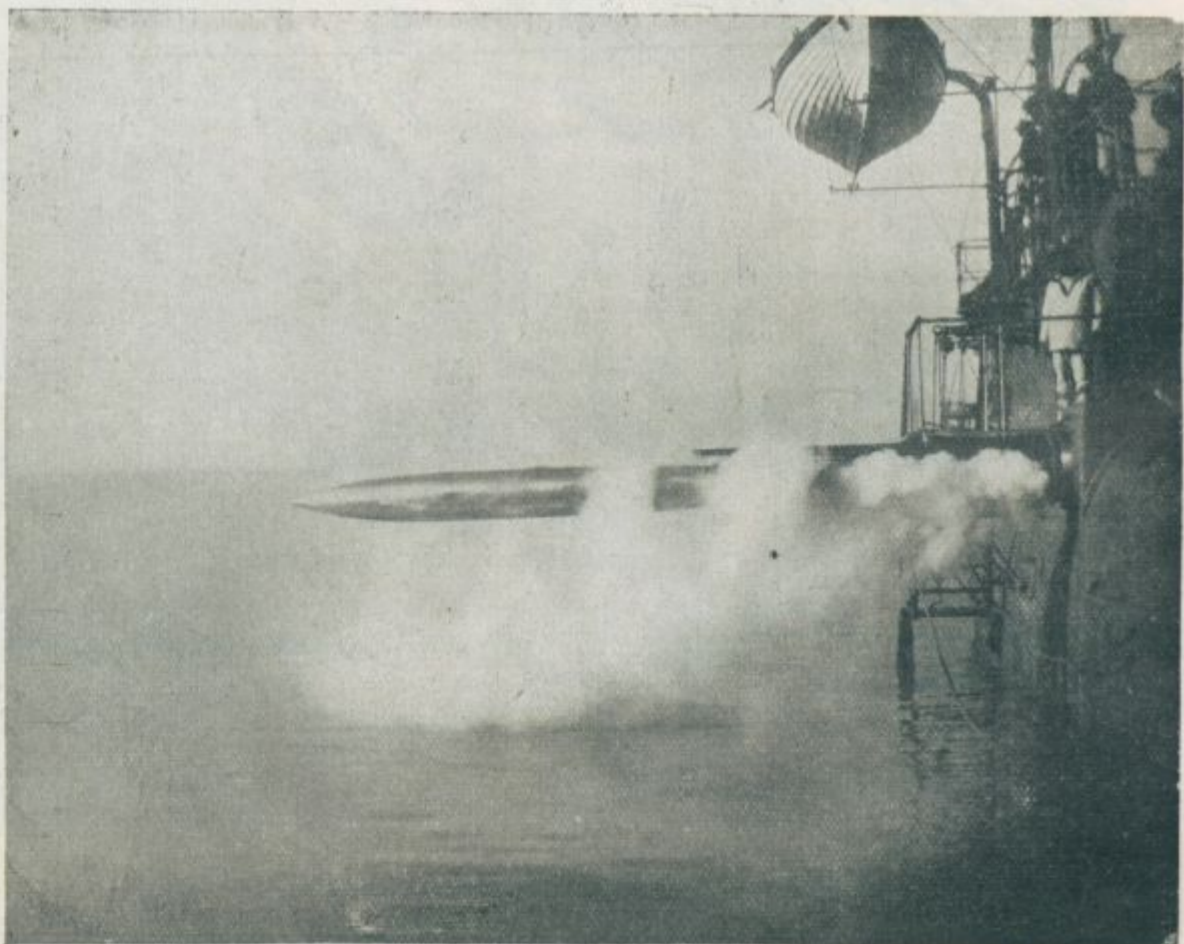
Veliko letalo se je ustavilo v zraku in letelo proti »Muhi«.

Bang! je počilo čisto blizu.

»Ta strel je naš!« je zavpil Horton in s pogledom zasledoval ognjeno pot aeroplanske granate. In že je zagrmel nov strel iz druge cevi »Muhe« ter je zadel ravno vijak aeroplana. Nekaj trenutkov se je zdelo, da oklopno letalo mirno stoji v zraku. Potem se je prevrnilo in padlo kakor kamen v razburkano morje.

Tako je pokal strel za strelom. Navadno so učinkovali, tudi če sovražni aeroplan ni bil naravnost zadet. Kajti ljudje so že zdavnaj spoznali, da je tudi najspretnejšim topničarjem skoro nemogoče točno zadeti aeroplan, kadar je v naglem poletu. Zato

Ladja »Egipt« je ležala s polomljenimi jambori, povešena na stran. Dve križarki sta se potopili. Toda tudi sovražnik je zgubil sedemindvajset aeroplanov. Tudi

Izstreljeni torpedo zapušča torpedno cev, iz katere je bil vržen v morje. Sprednji del je nabit s strelivom, sredina je napolnjena s stisnjenim zrakom, zadnji del pa ima stroj, ki goni in vodi torpedo proti sovražni ladji. Dolžina torpeda znaša 5–6 metrov, premer 40–50 cm. Ako torpedo ugodno zadene, napravi 5–8 metrov široko luknjo v ladjo.

Ko se je začela po morju razlivati rdečkasta svetloba zgodnjega jutra, so prišle od angleških aeroplanov prve brezžične brzojavke, da prihaja združeno kitajsko-japonsko brodovje iz Bengalskega zaliva. Minulo je nekaj ur. Nato se je po morju razlegel žvižg, ki je postajal globlji in globlji, dokler ni nenadoma končal z gromovitim pokom.

»Prva sovražna granata!« je zaklical Horton kapitanu Merilesu.

Od vseh strani se je začelo sikanje in pokanje, kakor bi bil pekel naenkrat izbruhnil iz sebe vse svoje duhove.

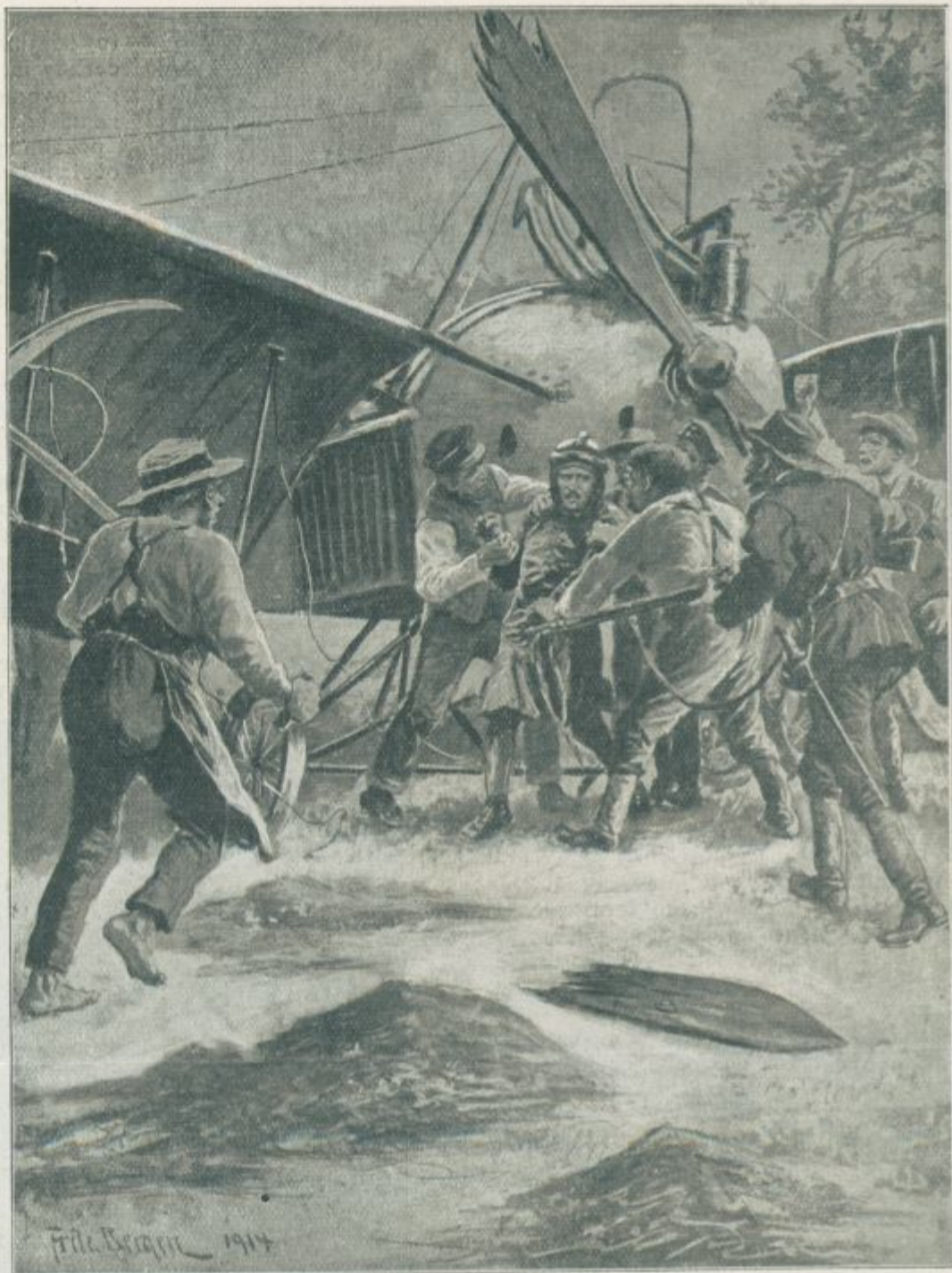
»Zdi se mi, da so začeli Japonci streljati na daljavo petnajst kilometrov,« je zakričal Horton iznova, medtem ko so navpični topovi »Muhe« bljuvali iz sebe nepretrgano, bobnečo reko ognja proti nebu, kjer so brenčali sovražni aeroplani. V gostih rojih so nenadoma prileteli iz temnih oblakov, ki so jih doslej zakrivali.

Tedaj je nastopil tisti znameniti četrtr ure, ko se je zgodilo, da se angleško pomorsko gospostvo potaplja. Medtem ko je skupina največjih ladij, »Aden«, »Bombaj« in »Malta«, obrnila vse svoje topove proti kitajski poveljniški ladji »Čung-Jung«, kar pomeni »vztrajnost v sredi«, medtem ko so velike angleške bojne križarice predrle japonsko »Nanking«, je naenkrat stopila iz oblakov truma japonskih oklopnih aeroplanov ravno nad temi glavnimi ladjami angleškega brodovja.

In vsak izmed teh letalcev je nosil s seboj težke tovore razstreliv, ki so sedaj padale kakor plameneč dež na angleške oklopnice. V nekaj trenutkih se je zgodila nesreča. Ladja »Aden« se je težko poškodovana vlegla na eno stran, »Bombaj«, »Malta« in »Aleksandrija« pa so se v par minutah potopile.

Od vseh strani so hiteli angleški torpedroplani, da priskočijo ogroženemu središču svojega brodovja na pomoč in očistijo zrak azijskih aeroplanov. V torpedroplanih je začel delovati pekleni ognjenik proti plamtečemu dežju, ki je padal iz zraka v morje.

Tudi »Muha« se je pridružila temu delu. Njeni kotli so peli zamolklo pesem najhujšega napora, sama pa je letela s hitrostjo stoštirideset kilometrov preko gladine. Že je bila skoro na cilju, že so začeli nje navpični topovi delovati, ko se je naenkrat začelo nekaj širokega in težkega kakor hrbet ogromnega kita dvigati pod njo iz globočine. Zastonj je krmar obupno obračal krmarsko kolo okrog, da se ogne lastnemu podmorskemu čolnu, ki se je ob najbolj nesrečnem času hotel

Ruski špijon v zrakoplovu, ki se je moral spustiti na tla, ujet od avstrijskega prebivalstva.

dvigniti na površje. Malo sekund, potem je težko in zamolklo zažvenketalo, kakor če zadene kovina ob kovino in se razbije. Potem je obležal podmorski čoln za torpedroplanom. Ta pa ni več počival na svojih stranskih ploskvah, temuč se je s telesom pogreznil v vodo in je mogel

pluti le še s hitrostjo desetih vozlov na eno uro.

»Prokleta!« je zavpil kapitan Meriles. Tedaj je prišlo iz strojnice poročilo, da je od dvanajstih vijakov deset odbitih.

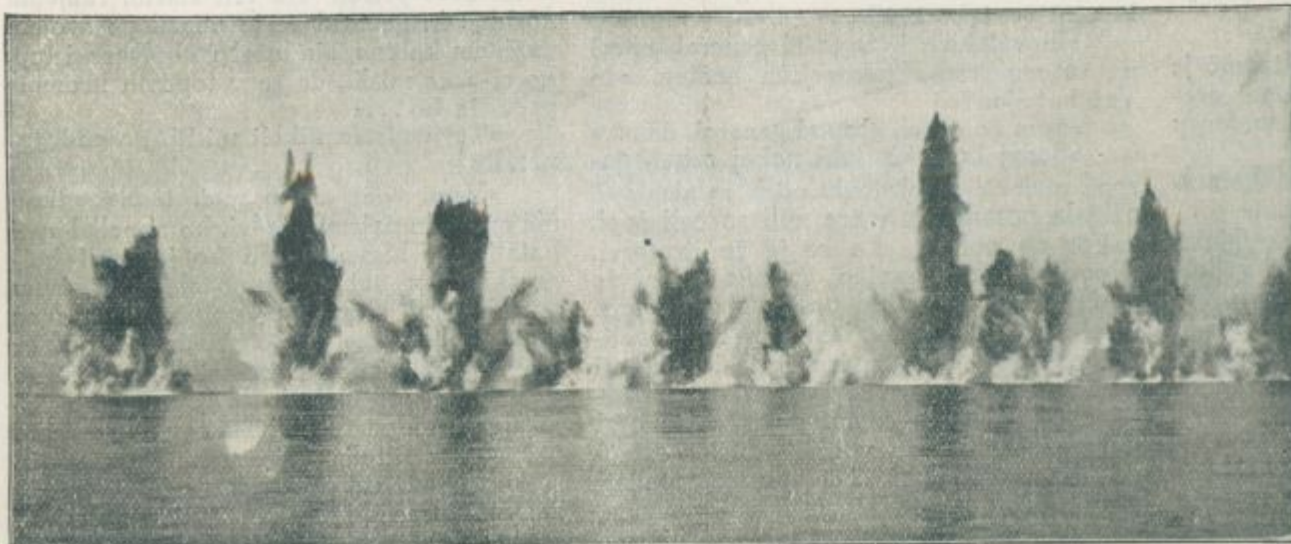
»Muha« je bila sedaj popolnoma pokvarjena in za to pomorsko bitko nerabna.

Ko se je kapitan Meriles s počasno vožnjo vračal k zadnjim angleškim stražam, je dospela z ladje-matice angleških aeroplanov brezžična brzojavka:

»Vsi rezervni letalci so od sovražnih granat pobiti. Nujno rabimo letalcev, da zasedejo letala.«

Ko je poročnik Horton slišal brzojavko, so mu oči zažarele. Na »Muhi« so bili sedaj vsi nepotrebni, a na oklopnih letalih bi pa mogli domovini še koristiti. Takoj je zavezila »Muha« proti ladji-matici in nedolgo potem je stopil poročnik Horton, spremljan od kapitana Merilesa, na ladijski krov.

(Konec.)

Eksplozija min pod morsko gladino.

Vernih duš dan. Pokopališče po bitki, razdejano od topovih krogel.

Vernih duš dan . . .

Pismo enoletnega prostovoljca.

Po dolgem napornem delu smo dobili vendar trenutek oddiha, da Vam morem zopet enkrat poslati pozdrav z daljnega bojišča. Začetkom meseca so se dvignili naši bataljoni in polki ter gnali skoro neprenehoma zmagoslavno sovražnika nazaj, vun iz naših zemlja. Vlažno topli dih, ki veje čez gozdove in polja, porumenelo listje, ki nam šumi pod nogami, me je spomnilo, da smo v globoki jeseni, da so pred nami tiho tožni dnevi Vseh svetih in Vernih duš. Moram pisati, sem si mislil, ter povedati, da sem srečno prebil novo vrsto nevarnosti, da živ in zdrav obhajam tu daleč od domovine spomin rajnega našega očeta — in brata, ki počiva daleč doli na jugu v srbski zemlji. — Da, posebno zato Vam pišem, da ne boste v dvomih, kaj je z menoj, še huje čutili izgube našega ljubega Janeza. Ne žalujte preveč. Bil je dober in pošten fant. Njegova smrt na polju dolžnosti ni le nekaj častnega, ampak tudi nad vse tolažljiva: gotovo počiva v Božu. Zatorej: vdajte se!

Ko pojde te te dni v cerkev in na grobovomolit za našega nepozabnega očeta in brata Janeza, molite tudi v mojem imenu in denite zame svečo na očetov grob. — Meni ne bo moč obiskati grobov ter moliti za rajne. A kaj — saj sem med samimi grobovi. Koder korakamo, gomila pri gomili in vedno nove polnimo

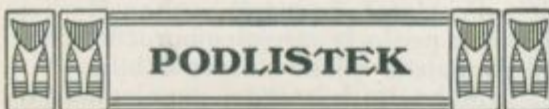
— sem od Visle po celi Galiciji noter v ravno Rusijo. Kdo bo okrasil te grobove,

kdo prižgal luči na njih, kdo bo molil za pokoj v njih počivajočih? Ti grobovi bodo ležali zapuščeni, nerazsvetljeni. Namesto jesenskega zelenja kri, ranjenci, mrtva trupla preko gomil — namesto pokojno trepetajočih lučic ognji pušk in topov, gorečih vasi in sel — namesto ljubezni polnih molitev sovražni vrišč in hrum boja, stokanje ranjencev in umirajočih. — Le nekaj, nekaj spominja na grobove miru — znamenje upanja — križ, ki stoji skoro na vsaki gomili, čeprav kar iz krivih debel in vej, čeprav le ležeč preko prsti, vendar je lep spomin. — To je edini kras naših grobov, kvečemu še slabo spleten venec, ki visi s križa. — A kaj tudi potrebujejo tisti, ki počivajo pod gomilami, krasu, kaj zmagospjevov? — Pač pa potrebujejo njihove duše miru in sprave. Zato molite, ki ste v miru, ki morete v cerkev, ne samo za naše ljube, ampak za vse, ki so padli kot žrtve dolžnosti na bojišču. Molite posebno za naše slovenske fante, in potem za vse, za umirajoče in tiste, ki bodo padli.

Ne čudite se, da tako pišem jaz, ki sem tako nerad molil. Za verne duše sem

Težave naših topničarjev na Srbskem.

Albanska špijonka.

Povest iz balkanske vojske. Spisal Ivan Dollnar.
(Dalje.)

General ni stopil k postelji, temuč je sedel za mizo, dal sabljo med noge, prekrižal roke na ročaju in je rekel majorju:

»Ranjen, a?«

»Ranjen, gospod general; pod komolcem. Pa ni nevarno.«

»Kaj bo nevarno! Dokler se glava drži vratu, ni nevarnosti. Meni so v bolgarski vojski odstrelili uho, pa nisem vedel, dokler ni prišla zima; tedaj se mi je šele čudno zdelo, da me zebe v eno samo uho. — Koliko izgub?« je vprašal general, dasi je dobro vedel.

»Ne vem, gospod general.«

»Kako, ne vem?« Generalu se je ukresala v živahnih očeh prva iskra.

»Čete so se razkropile; jaz sem ves čas ležal v postelji in nisem mogel k svemu bataljonu!«

»Kako menite: čete so se razkropile?« je vprašal general nevedno in zopet se mu je začelo iskriti v očeh.

»Ukazal sem, naj se vsakdo reši na svojo pest. Bili smo napadeni iz zasede in nam drugega ni kazalo. Jaz sem ranjen plaval, dokler me ni voda vrgla na suho, in sem se tako rešil.«

»In vojaki?« je vprašal general, obrvi pa so mu sršele kakor ježu bodice. »In Vaš bataljon?«

»Sem že rekel, gospod general, da . . .«

»Sedaj bom jaz tebi nekaj rekel, gospod major.« V njegovih očeh se niso več užigale posamezne iskre, bili so celi šopi, kakor ob požaru, ko se je že razgorel. »Poveljnik ima pravico, da ukaže, naj se vsakdo reši na lastno pest, pa nima pravice, rešiti se sam na lastno pest. Poveljnik ima samo eno pravico, in ta je, skrbeti za četo do zadnjega in pasti zadnji. Zadnji, ali si razumel, gospod major?« General se je razjezil, začel vpiti in tolči s sabljo po tleh. »Poveljnik ima pravico peljati svoj bataljon v past, če je dovolj neumen, da je ne vidi, pa nima pravice, priti sam iz nje! Poveljnik nima pravice rešiti se, kadar je bataljon končal.«

»Če bi bili videli naš položaj, gospod general . . .« se je skušal braniti major, ki je bil sedaj prav tako blede, kakor je bil prej rdeč.

»Ne govori mi o položajih, sinko moj! Jaz sem videl že vse položaje, preden si ti na svet prišel! Na teh starih, ranjenih nogah,« in general se je udaril po svojem močnem kolenu, »je ležal že bolgarski top, ko si ti še mislil, da se v topovih krompir peče, in ko . . .«

»Teга nisem nikoli mislil, gospod general!«

»Vem, vem, sinko moj, ti nisi nikoli nič mislil in najmanj tedaj, ko si peljal svoj bataljon v klavnico. In ko je ležal bolgarski top na teh krivih nogah, tedaj nisem premišljeval o svojem položaju, marveč sem streljal, streljal, gospod major, dokler me ni prokleti Bolgar oplazil s kopitom po čepinji, gospod major! Ne govori mi o položajih! Teh par ušvih Turkov ne moremo pregnati iz Bitolja, gnijemo v teh vaseh in se praskamo za ušesi, namesto da bi že zdavnaj praskali Turke z bajonetom po hrbtu — in ti mi govoriš o položajih! Jaz vem samo za en položaj — in ta je, naj gre neraben častnik v pisarno po papirju

molil vedno rad. Nikoli nisem tako živo čutil potrebe molitve, potrebe vere za človeka kot sedaj, ko gledam tu, kako pada življenje za življenjem.

Posebno pa me je pretresla ravno te dni smrt enega mojih najljubših tovarišev, Franceta S. Saj ga poznate. Tisti dan, preden smo odšli iz Ljubljane, je bil z menoj, ko smo sedeli skupaj pri Lojdu. Pred tremi dnevi smo imeli pregnati sovražnika iz neke vasi pri Striju. Po krepkem streljanju je prišlo povelje za naskok. Komaj smo planili pokoncu, zaigrmi v strani, kjer je stal France. Pogledam tja. Strašen prizor! Ko je skočil naprej, se

mu je ravno na prsih razletel šrapnel. Tako grozno je bil razdejan, da ga nisem mogel pogledati. Prejšnji večer je bil ne navadno otožen, kakor bi slutil bližnjo smrt. Priporočil mi je svoje imetje, naj ga pošljem domov, če bi se mu kaj zgodilo. Zavrnil sem ga, naj se ne predaja mračnim slutnjam. A ni se motil. Blaga duša, počivaj v miru! Imel sem ga rad že prej; vojska je naju še tesneje združila. Ko so pa pokopavali njegove ostanke, se nisem mogel zdržati solz. —

Bil sem takrat prvič pri pogrebu na bojišču. Ker smo bili na varnem, daleč od sovražnika, je bil pokop bolj slovesen. Jama, pet metrov široka in ravno toliko dolga ter dva metra globoka, in vanjo so položili moža k možu v dve vrsti. Pripeljali so trupla na navadnih vozovih, naložena na lestvice počez in na prvih drugo vrsto podolgem — tri voze. Nikoli mi ni bilo še tako tesno pri srcu kakor tisti večer — na zahodu je žarela zarja, iz Strija so prihajali tožni glasovi zvonov. Ko je opravil kurat molitve, smo pogledali desno ter ustrelili. Nato so jih zagrebli in med njimi tudi

Franceta. Tako osamljenega se čutim, ko ga ni več. Bodite tisočkrat pozdravljeni, predraga mati, ljubljene sestre; Jože naj pridno študira in lepo uboga! Še enkrat Vam sporočam, da mi je dobro, toda če boste prihodnje leto na Vernih duš dan vpletali tudi moje ime med svoje molitve, vedite, da mi je še bolje.

Mlad vojak piše očetu na bojno polje.

Nemci obstreljujejo ruski aeroplan.

praskat, namesto da bi pogubljal svoje čete, ali naj gre kuhat ali zelenjavo prodajat! To vem jaz o položaju, major Jordaković!

V generalovih očeh se niso več užigale iskre, iz njih je bruhal plamen. Major je ležal bled in nem, kakor omoten.

Tedaj je pristopila Milena.

»Gospod general, kadar major okreva, bo Bitolj naš.«

»Ah, vraga!« se je začudil general. »Meni bi bilo ljubše, da bi najprej bil Bitolj naš in da bi potem šele major okreval.«

»Svetovala bi Vam nekaj...«

»Jaz svetov ne potrebujem, gospa. Vaša sporočila so mi pa bila vedno zelo ljuba in koristna.«

»Našla sem pot, da pridem v Bitolj. In če sem enkrat tam, mi ne bo težko ogledati se po mestu. Če Vam potem sporočim, kako je s posadko v mestu in obrambo, potem...«

»Potem bom že jaz napravil svoje,« jo je nestrpno prekinil general.

»Toda v ta namen moram imeti vojaka, častnika seboj. Njegove oči več vidijo, marsikaj zapazijo, kar nevedna ženska prezre.«

»In zato naj bi šel Jordaković z Vami? Ali bi ne bilo bolje...«

»Nikakor, gospod general,« je odgovorila Milena odločno, »Jordaković mora biti. On je mnogo trpel, po nedolžnem, vsled nesreče. In oprostite, da Vas nadlegujem s svojimi osebnimi čuvstvi — tudi jaz sem trpela ob njegovih porazih! To hočeva popraviti z izrednim činom. Trdno sem prepričana, da boste čez par dni bolj zadovoljni z njim!«

»To se bo šele videlo!« je rekel general zelo potolažen. »Preden odidete, se oglasite pri meni! Z Bogom!«

Odšel je, glasno ropotaje s sabljo in ne da bi se ozrl na bolnika.

»Milena, kaj sedaj?« je vprašal Jordaković obupan, ko je bil poveljnik zunaj.

»Tako storiva, kakor sem rekla, dragi!« je odgovorila Milena mehko in priljživno, stopila k postelji in poljubila majorja na čelo. Bil je prvi poljub — pa tudi zadnji.

»S teboj, Milena, tudi v smrt!« je odgovoril major presrečen.

Še isti večer je Milena pod neko pretevezo izginila. Bila je v turškem taboru in se je vrnila pozno ter zelo zadovoljna. Čez tri dni pa sta prišla z Jordakovićem preoblečena srečno v oblegani Bitolj in sta stopila skozi zadnja vrata v neko zakotno, umazano krčmo.

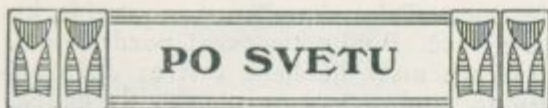
8.

Čmeren Turek je sedel s podkrižanimi nogami ob nizkem ognju in zagodrnjal nekaj podobnega kakor o Alahu. Na Alaha je bil hud, odkar je pustil Srbe do Bitolja in je bilo mesto v nevarnosti, da je vžgo srbske granate.

Ni vprašal, ampak samo prišel je k njima; ko sta ga pozdravila po turško, je privzdignil obrvi v znamenje, da bi rad slišal njune želje. Milena je bila napravljena kot mlad Turek, preko rame ji je visela vreča zelenjadi. Jordaković je nosil culo preje v desnici, levica ga je še bolela.

»Težki časi!« je dejal Jordaković Turčinu in ukazal kave.

»Alah nas je obiskal, brat moj; jesti ne bo kaj. Nič ne vemo, kje je že Srb; ali je daleč, ali je blizu; ali oblega že povsod, nič ne vemo. Odkod? — Vidva sta iz okolice?«

Svetovna vojska.

Rusi so na severu še vedno v premoči — nekateri trdijo, da je njih armada

dvakrat tako velika kot naša — toda odkar so morali poslati proti Nemcem del svojih čet, so se jim omajala tla pod nogami. V nekaj dneh je naše orožje prodrlo do Pžemišla, pognalo Ruse še preko trdnjave nazaj proti Lvovu, v katerem je sovražnik zbral posadko kakih 100.000 mož, da brani mesto pred Avstrijci. [Ob-

enem so začele naše čete, ko so očistile Ogrsko sovražnika, prodirati preko Karpatov in so zasedle velik del Bukovine z glavnim mestom Černovice, katero je prešlo kmalu po začetku vojske v sovražnikove roke. Naša armada tvori v Galiciji in Bukovini polkrog, ki se vidno in dan za dnem krči ter stiska sovražnika proti meji. Pogledati je le treba na zemljevid, da se spozna, kako je mreža naših čet umno spletena. — Angleško-francosko brodovje bombardira od časa do časa Kotor, toda doslej ni zaznamovati posebne škode. — Avstrijske čete so v boju s Srbi osvojile Jagodnjo Planino, ki se dviga nad srbskim bregom Drine, izredno važno in močno srbsko postojanko. Vesti o bedi med srbskim vojaštvom in notranji oslabilosti deže se množe. Morda so nekoliko pretirane, toda resnica je le, da je Srbija pred notranjim razdejanjem. Lepa

Przemysl. (Zgoraj.) Trg v mestu. — (Spodaj.) Pogled na trdnjavo z okolico.

Ruski berač.

Imenovala sta vas, ki je ležala za turškim hrptom; stavec se je razveselil in pripovedoval:

»Tam sta moja starejša sina, dvakrat ranjena že, tretji pa je zdaj v mestu, zadet v prsi. Zmagali so ob Šari in med njimi je bil tudi moj najmlajši.«

»Alah mu podeli zdravja!« je opomnil Jordaković, ko je slišal lastno sramoto. V srcu pa je klel turško armado, ki je uničila njegov hrabri bataljon.

Pila sta kavo, Milena je prižgala majorju in sebi cigareto ter se sklonila k njemu.

»Moj Bog, major; Vi imate še vedno prstan na roki, ta Vas lahko izda. Snemite ga!«

Ker se je Turek sukalo okoli ognja in ni bilo gosta v hiši, je major snel prstan in ga vtaknil v pasni žep.

»Saj res!« je prebledel. Sam pri sebi pa je nadaljeval: »Česa ne zapazi ta ženska!«

Milena je zamižala bolečine, ko je videla, da izginja prstan v žepu. Otipala je za svojim pasom droben samokres. »Čakaj, tudi tam ne bo dolgo.«

Major je pihal tobakov dimljn mislil. Koder sta hodila, povsod je bilo malo vojakov. Le niemu uplenjeni topovi so stali na cesti v oddalji desetih kilometrov; preračunal je, da mu je treba z dvema bataljonoma napasti to stran in zasedene bi bile vse bližnje pozicije, odkoder bi začel z napadom na glavno utrdbo.

»Dobro!« si je pokimal. »Milena, zdaj pojdeva na južno stran!«

»Ne, zdaj še ne nikamor, ni ugoden čas za to!« je menila in njene oči so se pomenljivo zabliskale. V njeni notranjosti je rastla strašna želja po osveti.

»Sedaj te imam,« je rekla sama pri sebi. Prijela je za pas, že je zbirala misli, da mu pove, da je v pasti, v njej je vrelo satansko veselje, ko je pomislila, kako bo gledal, ko mu pove vso resnico.

»Ali veš...« je začela. Ker je major posta ob nečem pozoren, je prekinila in poslušnila. Nerazločni glasovi so se bližali, videla sta skozi malo okno, kako dere ljudstvo skupaj na cesti.

V naraščajočem krik, ki je pretresal ozračje, se je rila množica po ozki ulici, odprla so se vrata s truščem in na pragu je besnel deček:

»Vohun, vohun!«

Turek je skočil po koncu in planil proti vratom. Deček je cepetal razkačen, kazal po ulici navzgor in kričal:

»Vohun, vohun.«

Jordaković je za hip obledel in prijel za pas, a Milena je kakor mačka skočila k vratom in pomagala vpiti:

»Vohun, vohun!«

»Ubijte ga, ob steno ž njim!«

Jordaković je bled stopil k vratom, ko je videl, da ne velja njemu. Mimo so peljali vsega razbitega srbskega častnika, preoblečenega v žensko. Množica je bila vanj in ga suvala, poizkušala predreti trop vojakov, ki so ga spremljali, in divjala.

»Ob steno ž njim!«

Jordaković je ujel pogled. Ta pogled ga je sunil, da bi planil med množico in ga osvobodil, pa je dvignil pest in zakričal:

»Ubijte ga!«

Množica ga je potegnila za seboj; preden se je Milena zavedla, je bil že med sodrgo, kjer je divjal in vpil, da so mu izstopile oči. Množica se je valila naprej, zaman so bili klici vojakov. Jordaković se je zavedel svojega položaja in je vpil ž njimi na vse grlo.

(Dalje.)

država bo kmalu razvalina, nekaj krepko ljudstvo množica obupanih sestradancev.

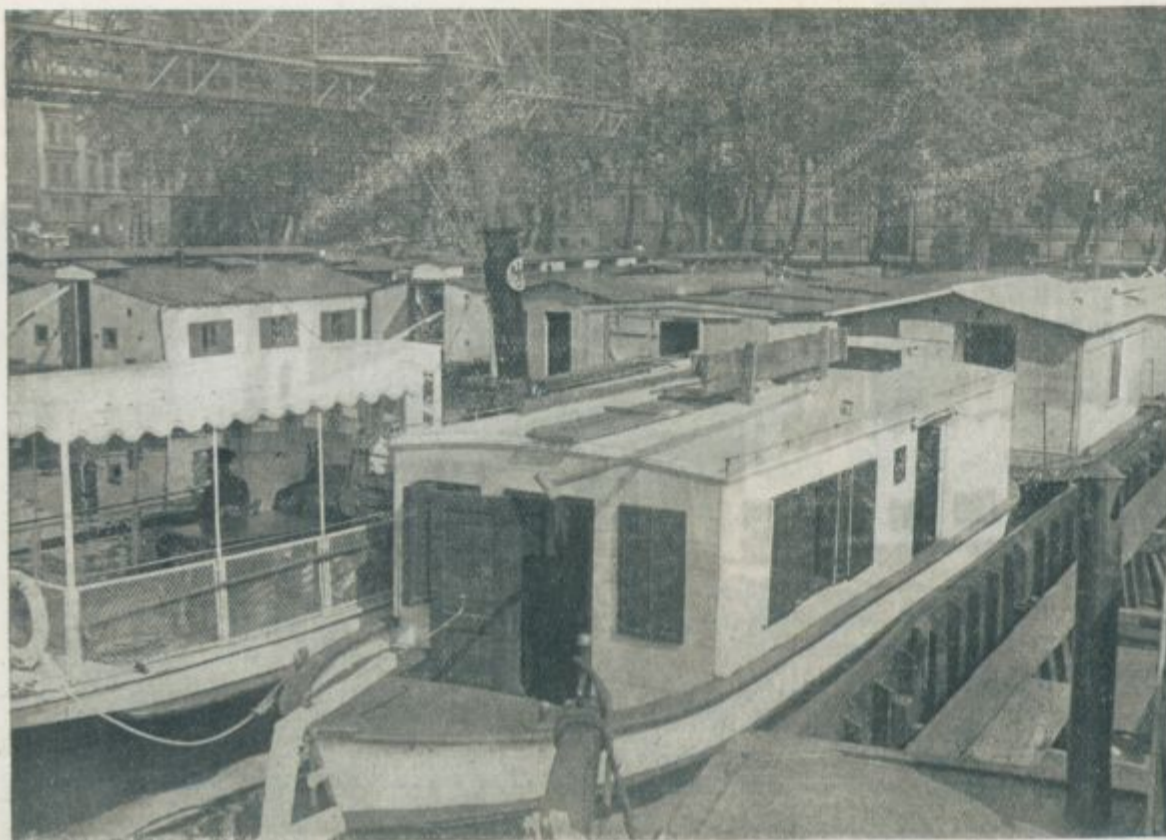
Težišče nemško-francoskega boja se je preneslo na belgijsko obalo. Ko so si Nemci osvojili Ostende, ki leži nasproti Angliji, so postali bližnji sosedi Angležem, ločeni od njih le z ozkim morskim kanalom. Če bi se jim posrečilo, da se utrdijo na belgijskem morskem obrežju, bi lahko za-

na katera je stopil princ v Trstu, so bila v resnici vroča. Toda njegovi izredni ljubeznivosti se je posrečilo ljudstvo kmalu toliko pomiriti, da so se vrnile redne razmere.

Med temi desetimi leti, odkar živi princ Hohenlohe na obali Jadranskega morja, so se razmere za slovenski rod odločno izboljšale. Dočim poprej kratko-

žal, je naša politična zveza z Italijo ta za Trst tako umestni dekret zabranila, namestniku samemu pa, ki je ravnal kot pristen Avstrijec, nakopala zlasti v italijanskih listih mnogo sovraštva.

Princ Hohenlohe je z vso svojo družino odločno katoliškega prepričanja, katerega ob nobeni priliki ne skriva. Ko prinašamo svojim čitateljem njegovo sliko, mu v imenu Slovencev ob desetletnici iskreno čestitamo, želeč mu vsega dobrega in najboljšega za srečno bodočnost. Trdno upamo, da bo njegovo težko delo še nadalje v prid in čast naši skupni domovini.

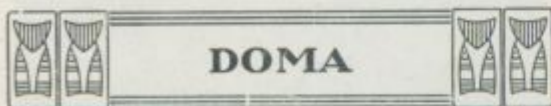

Skrb za ranjence na Nemškem. V Berlinu prevažajo ranjence na ladjah, na katerih vojaki med transportom najmanj trpe.

General pl. Hindenburg.

trli morsko občevanje med Francijo in Anglijo in Angleže privezali na njih lastni otok. Te ga se Anglija boji, zato pošilja Francozom vedno nove čete na pomoč. Že prej je bil Nemeč angleškemu trgovcu neljub tekmeč, ko ju je še ločevala cela država — sedaj bi ta tekma postala za Angleže naravnost usodna. Na obeh straneh se bije trdovraten boj. Nemci vedo, da jih nihče več ne prepodi od morja, če se utrdijo na belgijski obali, in si jo skušajo za vsako ceno osvojiti. — Angleži in Francozi se pa bore za svoj obstanek. Boja na suhem se udeležuje tudi angleško-francosko brodogradnja, ki z mcrja bombardira nemške postojanke. — V Rusiji vlada zadnje dni mir. Bitka med Varšavo in Ivangorodom še ni odločena.

Konrad princ Hohenlohe, deset let cesarski namestnik v Trstu.

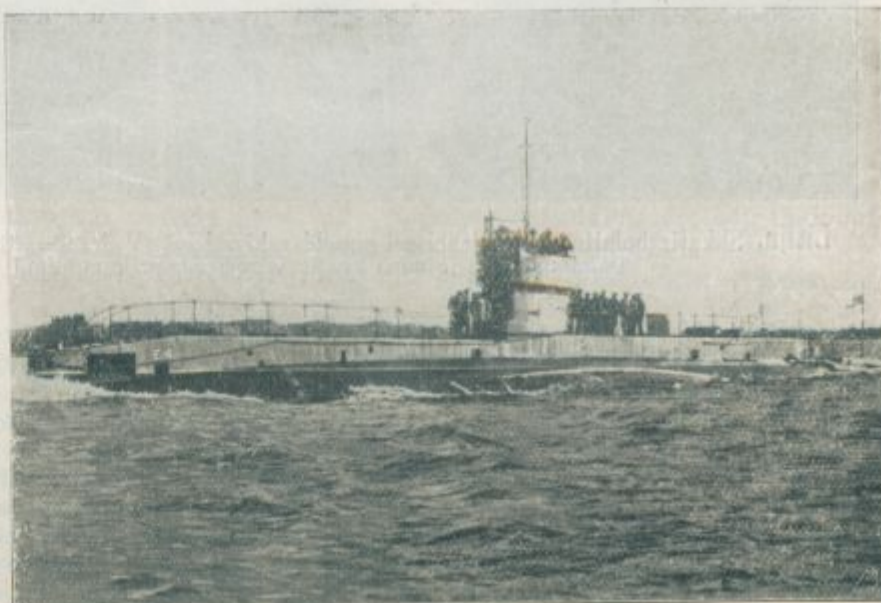
Dne 16. oktobra je poteklo deset let, odkar se je preselil iz Černovic v Bukovini, kjer je bil poprej dve leti deželni predsednik, v Trst Konrad princ Hohenlohe kot cesarjev namestnik. Spremljal ga je tja sloves pravičnega uradnika in ljudomilega človekoljuba, ki ima za vsakega, kdor se mu približa, vsaj dobro besedo. Razburkano je bilo takrat javno življenje v Trstu. Izjemni stan, ki je nastopil pod njegovim prednikom grofom Goëssom zaradi nekaterih vojaških strelcev na razburjeno ljudstvo, še ni bil pozabljen in tla,

malo niso hoteli pripoznati Slovencev kot političen faktor v Primorju, jih danes vlada pripozna kot najzanesljivejši in cesarju in dinastiji najvernejši narod. Enako se godi tudi Hrvatom. To je brez dvojbe v obilni meri zasluga tržaškega namestnika, ki je ob vsaki priliki lojalno pripoznal, da je treba upoštevati dvojezičnost Istre, da je treba pripoznati vsaki narodnosti njene pravice. Marsikaj se je doseglo, še več upamo od prihodnosti. Med tem časom je cesar pozval princa Hohenlohe kot ministrskega predsednika na Dunaj. Ker pa ni hotel v vsem ugoditi Madžarom, je rajši popustil ministrski sedež in čez štirinajst dni se je »rdeči princ«, kakor so ga takrat imenovali časniki radi njegovega, vsem družabnim slojem prijaznega vedenja, zopet povrnil nazaj v Trst.

Zadnji čas se je mnogo pisalo o njem in njegovih »namestniških dekretih«. Izdal je bil namreč odlok, da se morajo vsi Italijani, ki imajo v Trstu javno službo, ali izseliti, ali pa si pridobiti avstrijsko državljanstvo. A

Litijska bolnišnica.

Že začetkom avgusta so bile vse predpriprave za sprejem ranjencev končane. Štiri šolske sobe in telovadnica »Sokolskega Doma« so se čez noč spremenile v prijazne bolniške sobe. Opremila jih je »Podružnica Rdečega križa« za okraj Litijska, kateri so priskočili na pomoč vsi sloji celega okraja brez razlike stanu in drugih življenjskih razmer. Bodi omenjeno z največjim priznanjem, da se je grofica v Ponovičah zavezala pripraviti za 30 ranjencev postelje in skrbeti za njih prehrano in vse to na lastne stroške. Ganljiv

Največji podmorski čoln na svetu.

je bil tudi prizor, ko je šmarski gospod kaplan vč. g. Kovič Anton odstopil nabirajočim damam svojo kompletno postelj, češ, da bo sam na divanu nočeval. No, in takih zgledov požrtvovalnosti bi se lahko mnogo navedlo, in to predvsem iz onih slojev, ki si ne morejo baš častitati, da so njihove razmere dobre. Cel mesec so Litijčani čakali na svoje goste-ranjence, in

vrnejo na bojišče. Zanimivi so nekateri vojaki po svojih doživljajih. Tako Vladimir Jelovac, ki je kot razvodnik načeloval cel dan stotniji, ki je izgubila vse častnike; bil je tudi pri zavzetju topa »dugački Tom«. Ali Turek Jaskič Mustafa. Njegova pljuča so prestreljena, govori in diha težko, a zastonj bi bil trud, pregovoriti ga, da bi jedel jedi, narejene s svinjsko mastjo, ali da se ne bi postil, kadar je nji-

Črnuče.

Fot. P. Lampič.

Dekleta pleto volneno obleko za vojake.

skoro je že vstala misel, da jih ne bo. Končno pa je bil naznanjen na 3. oktobra leta 1914. transport ranjencev. Vse je hitelo na kolodvor. Za prevoz ranjencev so bili na razpolago avtomobili in vozovi; samaritansko delo sta prevzeli požarni brambori iz Litije in Šmartna ter dame in gospodje »Rdečega križa« pod nadzorstvom zdravnika Premrova, ritmojstra Svetca in

hov post. Zanj kuhajo posebej, vsi pa občejujejo njegovo versko stanovitnost. Ali Dalmatinec, ki je nosil en mesec in pet dni kroglo v meči na desni nogi, tožil vedno o bolečinah v nogi in glavi, dokler ni zdravnik 15. oktobra leta 1914. nastavil nož in mu izvlekel 3 cm dolgo kroglo in košček vlaken od hlač. Junak pa ni hotel, da bi ga omotili, temuč je ves čas gledal,

Litija. Slika iz bolnišnice. Ranjenci pri popoldanski zabavi. (V drugi vrsti zadaj desetnik, Dalmatinec, ki je nosil kroglo v nogi mesec in pet dni.)

župana Brica. V Litiji je ostalo 70 ranjencev, 30 so jih odpeljali v Ponoviče. Sedaj se je začelo šele pravo delo. Predvsem je bilo potrebno, da so se ranjenci očistili, obrili, ostrigli itd. Po par dnevih jih ni bilo več spoznati, tako so se izpremenili. Dobra hrana, snaga, red in ljubezniva postrežba naredili so čudeže. Že v ponedeljek jih je 30 zapustilo bolnico ter so šli v domačo oskrbo, poudarjajoč, da litijske bolnice nikdar ne pozabijo. Ostali se pa še nadalje zdravijo in upajo, da se skoro

kako mu večja roka skuša olajšati bolečine med operacijo. Sedaj mu je že bolje.

Omeni naj se še, da je zdravniško skrb prevzel za vse ranjence dr. Premrou, vrhovni nadzornik je ritmojster Svetec, blagajničar pa župan Bric. Strežnicam načelujeta gospa Svetčeva in Rogličeva, osobe strežnic pa obstoji iz lepega števila pridnih in požrtvovalnih litijskih gospa in gospodičen. In kaj jim bo plačilo? Pač zavest, da so storili najboljšo delo, skrbeli so za bližnjega bolj kot za sebe.

Zgodovina topa.

Kanonik Iv. Sušnik.

(Dalje.)

Porabljali so topove, ki so streljali 6 do 12 funtov (3—6 kg) težke krogle. Havbice so bile sicer krajše, so imele pa večjo odprtino (kaliber) in so streljale 7½ funtne granate. Še krajši so bili možnarji, ki so metali bombe različne velikosti. Pri Avstrijih so bile v rabi 30- in 60 funtne bombe.

Slovenski črnovojniki

iz Sv. Križa pri Trstu na vajah.

Velik napredek pri pomorskih topovih so napravili Francozi. Krog leta 1825. so po navodilu generala Paixhans vpeljali za ladje velike topove, ki so metali bombe namesto v visokem loku, kakor preje možnarji, vodoravno, kakor navadni topovi. Da bi bil Paixhans svojo iznajdbo 15 let

Princ Hohenlohe, cesarski namestnik v Trstu, obhaja desetletnico službovanja v Trstu.

preje dal Napoleonu na razpolago, bi bil slednji ž njo hitro uničil angleško brodogradnjo in prodril na Angleško namesto na — Rusko. Na ladjah so imeli navadno 2—3 vrste topov. Težki topovi spodnje vrste so streljali približno 32 funtov (16 kg) težke krogle, srednji topovi po 18 funtov, poleg teh je imela ladja še večje število manjših topov. Redne ladje prve vrste so imele po 80—120 topov. Krogle so bile izključno železne, izcela in so prodrle mnogokrat obe steni ladje. Na ta način

ni bila ladja dosti poškodovana in trebalo je dolgotrajnega boja, 2–4 ure, preden je bila ena izmed ladij tako razbita, da je morala boj opustiti. Paixhansovi topovi pa so streljali 23 cm debele, votle, s smodnikom napolnjene bombe, ki so se v sovražni ladji razpočile. Če je bomba prodrla obe steni ladje, ne da bi se bila razpočila, tedaj ni napravila samo za dobro pest velike luknje skozi les, temuč je odtrgala cel kvadratni meter stene, ki se ni dala kar tako zamašiti. Veščaki so bili mnenja, da s temi topovi opremljena ladja mora svojega nasprotnika v 10 minutah popolnoma uničiti. Prav ti topovi so bili povod, da so jeli pozneje graditi ladje-oklopnice.

Skoro celih sto let, od 1750 pa do 1850, ni artiljerija dosti napredovala, dokler ni naenkrat z vpeljavo risanih cevi pri pu-

Vernih duš dan.

Siroti na poti k materinemu grobu.

škah in topovih nastopil popoln prevrat vsega strelnega orožja.

Stari gladki topovi in havbice so zadoščali nasproti starim gladkim puškam. Gladke puške z okroglimi krogli 18 do 20 mm kal. so streljale sicer največ do 300 korakov, toda strel je bil zelo negotov; da bi se s tako puško moglo kaj sigurnega zadeti, o tem niti misliti ni bilo. Stari vojaki so norčevaje se pripovedovali, da je včasih cela kompanija streljala na 300 korakov na posameznega nasprotnika ali jezdeca, ne da bi ga zadela. S temi puškami se tedanjim topovom ni prišlo do živega. S kartečami so topničarji zadevali do 600 korakov, s krogli, kakor smo že omenili, do 1600 korakov, v ravnini, ker je krogla od zemlje odskakovala še dalje, celo 1800–2000 korakov. Zlasti zadnje vrste strel — rikošet — je bil pri ugodnem terenu zelo priljubljen, ker topničarju ni bilo treba dosti meriti. Naravnal je top par sto korakov pred sovražno četo na zemljo in vse drugo prepustil — slučajju. Krogla je odskakovala od zemlje priletela med sovražnike in še vedno hudo učinkovala.

Risana puška je že stoletja znana. Da se ni že davno splošno rabila v vojski,

je krivo njeno težavno nabijanje. Svinčenka mora iti tako na polno v cev, da se risi cevi vanjo vrežejo. Ker je strel iz risanice veliko bolj siguren, zato so tudi te puške radi porabljali tam, kjer je bilo dovolj časa na razpolago, da se je puška mirno nabila. Izjemoma so bili z njo opremljeni tudi posamezni manjši oddelki — »strelci«, »lovci« imenovani, ki so jo tudi uspešno rabili.

V letih 1840.—1855. so se v raznih državah trudili, da bi tudi puško izboljšali. Francoski stotnik Minié je sestavil novo podolgovato svinčenko, na sprednjem koncu je bila ušiljena, na zadnjem pa koničasto izvotljena in dolbina izpolnjena z enakim koničastim koscem lesa. Svinčenka je bila le toliko velika, da se je brez napora porinila v cev. Pri strelu je pritisk plinov porinil les v koničasto globino svinčenke in jo toliko raztegnil, da se je cev dodobra izpolnila; tako se je svinčenka risom natanko prilagodila.

(Dalje.)

Bitka pri Borodinu.

(Iz romana »Mir in vojna« L. N. Tolstoja.)

(Dalje.)

Niti z onega mesta, kjer je sedaj stal, niti z okopa, kjer se je sedaj mudilo nekaj njegovih generalov, niti z obeh okopov, kjer so se poleg mrtvih, ranjenih in živih Rusov nahajali preplašeni ali omedleli francoski vojaki, se ni dalo spoznati, kaj se vrši na bojnem polju. V teku nekaj ur so se na istem mestu prikazovali sedaj Rusi, sedaj Francozi, sedaj pešaki, sedaj konjeniki.

Z bojišča so neprestano prihajali pribočniki k Napoleonu, da ga obvestijo o razvoju bitke. Toda ta obvestila so bila jako nezanesljiva, ker so se postojanke medtem, ko so pribočniki bili na potu k cesarju, vedno menjavale; vsled tega so bila obvestila napačna in povelja, ki jih je Napoleon dajal na podlagi teh poročil, neizvedljiva. Generali niso izvrševali njegovih ukazov in jih niso mogli izvršiti, ker sami ali niso bili v boju ali so le poredkoma prišli v ogenj, in ker Napoleonovi ukazi v novem položaju niso bili umestni. Toda ravnotako so se tudi povelja generalov in maršalov le malo in prav poredkoma izpolnila; največkrat se je celo zgodilo ravno nasprotno od tega, kar so ukazali.

Vojaki, kateri so dobili povelje, naj gredo naprej, so zašli v ogenj karteč in so se morali umikati; drugi, katerim je bilo ukazano, naj ostanejo na mestu, so se nenadoma znašli pred Rusi in so hiteli naprej; ravnotako je konjenica brez povelja zasledovala umikajoče se Ruse. Dva konjeniška regimenta sta na primer drvela preko semenovske soteske, a sta se naenkrat, med ježo navzgor, obrnila in v naglem diru pripodila nazaj. Ravnotako se je premikala tudi infanterija, ki mnogokrat ni hitela v tisto smer, kamor ji je bilo ukazano. Vse ukaze, kje in kdaj je postaviti topove, poslati infanterijo naprej, pognati konjenico k zasledovanju, so dali bližnji poveljniki oddelkov, ki so stali s četo v isti vrsti in se niso niti za generale, niti za Napoleona prav nič brigali. Prav nič se niso bali preiskave, ker niso izvršili ukazov ali ker so kaj ukrenili na lastno pest, kajti v bitki gre za to, kar je človeku najdragocenejše — za lastno življenje, tako da so ravnali, kakor je zahteval trenuten položaj. V resnici ni vse

to napredovanje in umikanje prav nič olajševalo položaja čet, niti izpreminjalo ga ni. Vse njih tekanje in drvenje ni delalo nobene škode, škodovali so le topovi in puške.

Kakor hitro so prišli ljudje iz tistega okrožja, kjer so padale bombe in krogle, so postali ubogljivi; njihovi »predstojniki«, ki so se držali zadaj za njimi, so jih uredili in zopet pognali v ogenj, kjer so iz strahu pred smrtjo zopet pozabili na disciplino in vse drugo ter začeli okrog bloditi, kakor jih je zanašalo slučajno gibanje množice.

8.

Napoleonovi generali, ki so se nahajali v bližini ognjenega morja in so včasih tudi sami zajahali vanj, so razvrščali na tem

Vernih duš dan.

Spomenik na Studencu, postavljen vrlim junakom raznih narodnosti, ki so umrli leta 1800. v vojaški bolnišnici na Studencu. Lepi spomenik je žalibog zelo zanemarjen in bi potreboval dobrotne roke, ki bi poskrbela zanj.

prostoru vedno nove velike množice. Toda v nasprotju z vsemi prejšnjimi bitkami, so prihajale odtam namesto pričakovanega poročila o begu sovražnika »urejene« čete »neurejene« v posameznih gručah nazaj. Zopet se je začelo razvrščanje in urejevanje, toda vrste so postajale vedno bolj redke. Proti poldnevu je general Mirá poslal k Napoleonu pribočnika s prošnjo za pomožne čete.

Napoleon je sedel spodaj pod okopom in je pil punš, ko je prihitel pribočnik z zagotovilom, da bodo Rusi popolnoma pobiti, če pošlje veličanstvo še eno samo divizijo.

»Pomožne čete!« je vzkliknil Napoleon s strogim začudenjem, kakor bi pribočnikovih besed ne bil razumel, in je strmel v lepega, mladega častnika, ki je nosil prav tako dolge, kodraste črne lase kakor njegov general. »Pomožne čete! Kake pomožne čete hočejo še imeti, če vodijo pol armade proti slabotnemu, neutrujenemu ruskemu krilu?«

(Dalje.)

DOGODBE

Usmiljeni neznanec. V eni izmed najživahnih ulic angleškega mesta Liverpoola je stalo na oglu nekaj ljudi, ki so bili brez dela in so čakali, da jih kdo najame. Tedaj pride mimo lepo oblečen gospod in jih vpraša: »Koliko časa ste že brez dela?»

Nekateri so odgovorili dva tedna, drugi tri, drugi zopet so trdili, da so že dolgo brez zaslužka.

»Potem Vam v loncih nič ne preostaja,« je dejal neznanec, »in bi se Vam dobro kosilo najbrže prileglo?»

Medtem se je zbralo krog njega osem mož in vsi so na njegovo vprašanje živahno pritrtili.

»No, tedaj pa za menoj vsi, ki ste pošteno lačni!« je rekel tujec in jih je peljal v bližnjo gostilno ter naročil za vse obilno, tečno kosilo, ki je bilo kmalu na mizi.

»Pravi užitek je gledati te ljudi, kako slastno jedo,« je dejal gospod lastniku gostilne, ko so delavci začeli zajemati.

»Resnično vzvišen pogled!« je pritrtil gostilničar.

»Tak prizor me bolj gane kot dobra pridiga,« je nadaljeval neznanec.

»Dobro delo rodi vedno obilen sad,« je čuvstveno odgovoril krčmar.

»Prav imate, gospod krčmar, danes je res priložnost, da storim nekaj dobrega. Počakajte en trenutek!«

Odhitel je vun in se čez nekaj minut vrnil še s tremi delavci, dvema voznikoma, staro ženo in dvema raznašalcema časopisov. Tudi tem so obilno postregli in vsi so hiteli jesti kakor za stavo.

»Le glejte jih!« je rekel tujec žarečega obraza. »Oh, ko bi mogel vse reveže Liverpoola enkrat tako nasititi!«

»Vi ste dober človek, predober!« je odgovoril gostilničar prav tako žarečega obraza, kajti natihem je že premišljal, kako bi temu prismojencu kosilo kar najbolj debelo zaračunal.

»Koliko ljudi je torej pri mizi? — Deset, dvanajst, štirinajst, šestnajst! — Samo štirje še manjkajo, da bo število okroglo! Takoj jih pripeljem!« je vzkliknil tujec navdušeno in je zopet odhitel na ulico — ter se ni vrnil do današnjega dne.

Krčmar je zastoj čakal, da mu kdo plača račun in je dal celo družbo, ki se je tačas dobro nasitila, zapreti; toda sodnik jih je zopet izpustil, ker ni nihče izmed njih nikoli prej videl usmiljenega neznanca.

Mrtvečev kovčeg. Do velike revolucije je na Francoskem veljal zakon, da premoženje vsakega tujca, ki umrje na Francoskem, pripade kralju. Leta 1778., za časa kralja Ludovika XVI., se je zgodilo, da je v nekem hotelu mesta Chalons (Šalon) umrl star neznan Švicar. Iz njegovih papirjev so francoske oblasti razbrale njegovo ime in domovino ter so pisale v njegovo rojstno občino, da se bo neznanca vsota denarja, ki so jo našli pri mrtvecu, in ostala zapuščina porabila za pokritje pogrebniških stroškov; če pa še kaj ostane od skupička, da zapade to po francoskem zakonu kralju.

Švicarska občina je potem čez nekaj časa odgovorila, da je bil rajni trgovec in da se je skoro vedno mudil na popotovanjih. Sorodnikov ali kakih drugih postavnih dedičev nima. Občina je nadalje izjavila, da nima nič proti temu, če se z njegovo zapuščino ukrene tako, kot predpisuje francoski zakon, in s tem je bila stvar opravljena.

Čej nekaj tednov so v Chalonsu na javni dražbi prodali razen mnogih drugih stvari tudi

revno zapuščino umrlega Švicarja: nekaj obleke in perila, staro srebrno uro z verižico, nekaj drugih drobnarij in slednjič močan potent kovčeg, ki je bil lesen in z usnjem prevlečen ter z železom obit. Kovčeg je kupila mlada šivilja za neznatno vsoto.

Ko je Klavdina Brunet, kakor se je imenovala šivilja, kesneje na svojem stanovanju kovčeg natančneje preiskala, je opazila, da je imel dvojne stene. V prostoru med stenami je našla stoinšestdeset skrbno spravljenih zlatih ur, vsaka varno shranjena v svojem toku. Te ure so bile izdelane v Švici in rajni trgovec jih je utihotapil na Francosko, da ni bilo treba plačati visoke colnine.

Gospodična Klavdina je smatrala za najbolj potrebno, da takoj obesi nase najlepšo izmed najdenih ur. Ostale pa je hotela prodati, si s tem nabaviti lepo doto in, če mogoče, tudi lepega ženina. Svoje sreče ni pred nikomur skrivala in čez par ur je že vse mesto govorilo o bogastvu mrličevega kovčega. Posledica je bila, da se je pri Klavdini naenkrat oglasil kraljevi komisar, ki je vodil Švicarjevo zapuščino, ter da je zaplenil kovčeg in vse ure s tisto vred, ki jo je šivilja že obesila krog vratu.

Klavdina je bila vsled tega nasilstva v dno duše razžaljena in je odločno trdila, da so tudi ure njene, ker jih je s kovčegom vred kupila. Ko ni vse nič pomagalo, se je vsedla in pisala kralju samemu prošnjo, v kateri zahteva, da se ji vrnejo ure. Z drugimi prošnjami je prišla tudi ta v kraljevo pisarno, kjer so štirje modri svetniki odločevali, katere prošnje se predlože kralju in katere se zavrnejo. Toda o prošnji mlade šivilje se niso mogli odločiti. Eden je trdil, da pripadajo ure kralju; drugi je menil, da so last Klavdine; tretji je bil misli, da so sicer ure kraljeve, da pa je treba šivilji izplačati majhno odškodnino; četrti je podobno sodil, le da je zahteval za Klavdino veliko nagrado, vsaj polovico vse vrednosti. In ker se niso mogli zediniti, so predložili kralju prošnjo v razsodbo.

Kralj, ki je bil tedaj šele štiriindvajset let star, je prošnjo z zanimanjem prebral in se je zelo smejal preprosti ogorčenosti in odločni zahtevi mlade šivilje. Ko je prošnjo prebral tudi kraljici Mariji Antuaneti, je tudi ona smeje vzkliknila:

»Kako odločna šivilja! In kaj boš sedaj storil? Jaz mislim, da ji ne smeš razdreti sreče, ki jo ji je poslala usoda!«

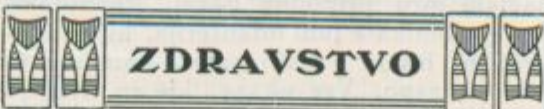
»Da, toda zakon govori, da so ure moje!«

»Res, ali uboga Klavdina ostane v tem slučaju brez dote in morda brez ženina!« je branila kraljica šiviljo.

»Če je tako,« je odgovoril kralj v šali, »potem je stvar druga! Pa naj ima ure in ženina!«

»Bravo!« je vzkliknila kraljica, zaploskala z rokami in soproga za plačilo poljubila.

Zadeva se je torej rešila po volji gospodične Klavdine. Strašno dobro se ji je zdelo, ko je moral komisar mrličev kovčeg nazaj prinesiti; še bolje, ko si je z urami nabavila lepo doto, in najbolje, ko se je potem oglasil zalženin, ki ji je bil prav po godu.

ZDRAVSTVO

Za sladkorno bolezen kuhaj fižolico (posušene fižolove luščine) do mehkega in izpij zjutraj, predpoldne in zvečer malo kupico tega čaja. Devaj dve pesti fižolice na $\frac{1}{2}$ litra vode.

Za zobe. Najboljša ustna voda je arnikova tinktura. Ona zabrani gnilobo, zamori kali boleznin in osveži usta. Za zdrave zobe kani par kapelj tinkture v mrzlo vodo, za načete zobe je boljša mlačna voda. Ako gnijejo zobje in prihaja iz ust slaba sapa, vzemi precej

gorko vodo in malo več arnike in si izpiraj usta večkrat na dan. Tako tudi, če bole zobje; treba pa je tedaj otirati tudi lice in vrat od zunaj z nerazredčeno arniko.

Za zaprto vodo, kamen in maternične bolezni. Razreži na drobno štiri pesti peteršiljeve zelenjave, dve pesti kvasijevega lesa (v lekarni) in štiri pesti smolnice (Pechnelke). Na to nalij 3 litre kropa, primešaj 4 pesti lamenega semena, kuhaj 3 ure, pretlači in primešaj tekočemu medu ($\frac{1}{2}$ kg) in 30 g stolčenegega korenčka (Ingver). Spravi v stekleno posodo in zamaši ali zaveži. — Tega jemlji vsak dan trikrat po eno žlico.

Za kolero ali hudo grižo in bruhanje je stara pomoč meten čaj, kaplje in gorki obkladki. Za kaplje nastavi dve pesti mete na $\frac{1}{4}$ l dobrega žganja in odlij žganje, ko je stalo štiri dni na toplem zapečku. Ko čutiš, da ti nekaj ni prav, jemlji večkrat na dan par kapelj metnega žganja, pij gorak meten čaj in kani vanj malo žganja. Ako se te lotijo krči, prevri hitro mete na vinskem ali na jabolčnem jesihu in devaj kolikor mogoče vroče obkladke na trebuh in želodec, leži, pokrij se dobro in pokliči zdravnika. Ovitek flanelaste ali volnene odeje, namočene v kropu, drgnjenje z gorko flanelo po celem životu je rešilo že marsikaterega. L. 1873. so priporočali zdravniki črno kavo z rumom. Dobro kuhan riž, na rdečem vinu kuhan ovsen močnik, lečna juha, ruski čaj so priporočljiva hrana. Kar je mesenega, razen juhe, ni dobro. Paziti je posebno, da so noge in trebuh gorki, zato obuj volnene nogavice, trebuh si zavij s flanelo. L. 1855. so prepovedali zdravniki vsako kislino. Toda deklet, ki je skoraj že umiralo, je seglo po prepovedani jedi kisle repe in leče, se prespalo in vstalo zdravo.

Prvi prehlad. Letošnje poletje je močno deževalo, zidovje se je napilo vlage, vročine pa ni bilo toliko, da bi se osušilo kakor druga leta. Zato toži vse, kako mrzlo je v stanovanju, za kurjavo je pa vendar prezgodaj in kurjava je, kakor vse drugo, tudi dražja. Res je to. Toda kdor mora sedeti v mrzlem stanovanju, si bo nakopal prehlad, ki ga bo mučil lahko celo zimo in še pomladi. Bolje za kurivo nego za zdravlila. Saj zdaj ni treba toliko kuriti, pokaži peči zjutraj malo ognja in imej kolikor mogoče odprta okna, tako se bo osušil zid, bo dober zrak. — Kdor ne more kuriti, naj gre kolikor mogoče na zrak, da se prehodi in segreje, doma naj vstane večkrat med delom in se razgiblje z drugim delom. Hišne in kuharice ne tožijo, da jih zebe, ker telovadijo z omelom, metlo in koši; kdor razcepi vsak dan par polen, ima toplo kri in rdeče lice. — Napačna misel, da je bolj mrzlo, če se odpirajo okna, je še vedno razširjena. Bolj ko je zrak čist in svež, hitreje je toplo v sobi.

GOSPODINJA

Peč se kadi! Silno neprijetno, če se zgodi to pozimi, ko je treba čakati v dimu in mrazu, da pride dimnikar ali pečar. Posebno sitno, če je v hiši bolnik. Torej pusti previdna gospodinja izmesti peč v jeseni, na dan ribanja in iztepanja. Res je tak dan hud, ali previdna gospodinja si prihrani mnogo nepotrebne dela s tem, da pokrije, kar je na steni in po omarah, s papirjem ali s čim drugim, kar je mogoče, znosi vun, v zaboj za pepel in saje dene velik papir tako, da pokrije dno in stene in se porabi še za pokrov. V zaboj dene malo žaganja, porine mizo k peči in dene na mizo stol, na stol zaboj. Dimnikarju pripravi lopatico in veliko zajemačo, skledo z vodo in debelo cunjno. Dimnikar bo metal saje pod papirnat pokrov, na žaganje, tako se ne bodo dvigale in širile po sobi. Po izmetanju operi peč,

zakuri in imej okno odprto. Glede dimnikarjevega plačila je navada, da plača prvo leto gospodar, drugo leto stranka.

Preproge ostanejo gladko napete: Našij spodnji del pritiskalke (Druckknopf) na štrifot trdega platna in pribij štrifot z drobnimi žeblički na tla. Vrhni del pritiskalke našij na drug štrifot in prišij pod rob ob koncu preproge, zapni pritiskalko, napni preprogo in zapni tako tudi na drugem koncu. Je zelo prijavno, ker se vedno lahko odpne in se ne kviri preproga.

Najboljše milo tako za občutljive volnene tkanine kakor za perilo, ribanje in umivanje je divji kostanj. Naber ga, olup, razreži na tenko in posuši. Za lug kuhaj kostanj, dokler se ne peni, na liter vode devaj tri pesti kostanjevih rezin. Volneno blago namoči v skoraj mrzlem lugu, ga pušči v njem nekaj minut, potem rahlo zmencaj in izperi. Perilo je lepo belo, če vliješ nanj gorkega kostanjevega luga in mencaš. Za kuhanje perila napravi tudi kostanjev lug, kuhaj perilo kakor navadno in izperi kakor navadno. Pranje s kostanjem ne škoduje tkanini. Za ribanje uporabljaj kostanjev kakor navadni lug in tla bodo bela bolj kot po navadnem. — Ker se milo draži, naj naberejo otroci kostanja, ki je tudi domače zdravilo za krč in mrzlico in vleče baje boleznin nase, ako ga imaš v postelji ali ako ga nosiš pri sebi.

Jabolčnih olupkov ne zametujte! Jabolčni olupki, čisti, se počasi posuše na solncu, na vetru ali na ognjišču, potem se shranijo v papirnati vrečici na suhem kraju. Kot dodatek k raznim čajem dajo olupki posebno slast in duh in prijajo vsakemu bolniku. Tudi so pristna zdravilna, hladilna pijača.

DROBIŽ

Dnevne potrebe moderne vojske. V modernih vojskah so dnevne potrebe tako zrastle, da so skoro neverjetne, če jih izrazimo v številkah. Če vzamemo, da potrebuje vsak vojak 1150 gramov hrane na dan, in sicer 750 gramov kruha, 200 gramov mesnih konserv, 150 gramov konservirane zelenjave ter 25 gramov kave in soli; za konja pa da potrebuje po 6 kg ovsa, 2½ kg sena ter poldrug kilogram slame — tedaj bi armada od 50.000 mož in 20.000 konj potrebovala 57.000 kg živeža na dan. Pa 50.000 mož še ni nobena armada; k armadi spada vsaj 150.000 mož in razmerno število konj. Taka armada potrebuje na dan 172.500 kg živeža za ljudi, za konje 600.000 kg, ali vsega skupaj dnevnih 772.000 kg. Te številk so nam zadostno poročstvo, da moderna vojska ne more predolgo trajati.

V Nišu, kjer sedaj zopet stoluje srbski kralj s svojo vlado, se je nahajal eden izmed najbolj čudnih in najbolj znanih balkanskih spomenikov: piramida iz človeških lobanj. Zgradil jo je neki turški paša leta 1809. v spomin zmaže nad Srbi. Piramida je sestajala iz 1200 lobanj. Pesnik Lamartin, ki je obiskal to piramido, pravi, da jo je bilo groza pogledati, zlasti takrat, ko so se odrezanih glav še držali lasje. Toda piramida se je od leta do leta manjšala, ker so nekateri obiskovalci odnašali lobanje seboj za spomin; ko je Srbija postala samostojna kraljevina, so zadnje ostanke strašnega spomenika pokopali na krščanskem pokopališču.

Kaj se sliši v zrakoplovu? Posamezni glasovi, šum in ropot se slišijo v zrakoplovu razmeroma zelo visoko. Strokovnjaki so s poskusi dognali, da sliši zrakoplovec žvižg železniškega stroja do 3000 metrov višine, ropot vlaka do 2500 metrov. Lajež psov in strel puške do 1800 metrov. Vpitje množice se sliši

1600 metrov visoko, ravno tako petje petelinov in zvonjenje. V višavi od 1400 metrov se dobro razloči bobnanje in igranje orkestra. Ropotanje voza po tlaku se sliši 1200 metrov visoko. V višini 100 metrov se še razloči človeški klic, regljanje žab in čvrčanje murnov pa se zazna še v višini 200 metrov. Od zgoraj dol se glasovi ne slišijo tako dobro.

Koliko napravijo evropske vladarice za svojo obleko? Tisti bajni časi so minuli, ko se je pripovedovalo, da se kraljice odevajo v zlato in drago kamenje. One so sicer še sedaj merodajne v najvišjih krogih glede okusa in mode, toda za obleko napravijo vendar mnogo manj, nego nekatere odlične igralke ali žene milijonarjev. Nemška cesarica potrebuje na leto 50.000 K za svoje obleke, kar bi bilo za marsikatero Amerikanko veliko premalo. Kljub temu se sodi, da je nemška cesarica najlepše opravljena. Vso obleko si dá delati v Berlinu, le neznatnejša naročila dobiva z Dunaja in iz Pariza. Mnogo več zapravi španska kraljica Viktorija, ki plača samo v Parizu vsako leto račun od 120.000 K. Na drugem mestu stoji italijanska kraljica Helena, katera potrebuje za svojo garderobo 70.000 K na leto. Angleška kraljica Marija porabi na leto 50.000 K za svojo obleko, medtem ko se ruska carica zadovoljuje s toaletami, ki stanejo 35.000 K. Najskromnejša je nizozemska kraljica Vilhelmina, ki ne zapravi več kot 25.000 kron.

LISTNICA

F. A. Žal, ne moremo priobčiti, ker je spis preveč pomanjkljiv.

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna v Ljubljani.
Odgovorni urednik Josip Klovar.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

LJUBLJANA
Prešernova ulica številka 3.

Največja slovenska hranilnica

Denarnega prometa koncem
leta 1913 - - - K 700.000.000 -
Vloge - - - - K 43.500.000 -
Rezervni zaklad K 1.330.000 -

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 %

brez odbitka.

Hranilnica je puplarno varna in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

V vojnem času

je potrebna zanesljiva ura ali žepna budilka, kakoršne Vam nudi resnično domača svetovnoznana tvrdka, ki je največja zaloga zlatine in briljantov, sedaj po znižanih cenah.

Naj nihče ne zamudi prilike!

F. ČUDEN, LJUBLJANA

samo Prešernova ulica številka 1

Lastna tovarna ur v Švicah. Naročujte veliki cenik zastoj, tudi po pošti franko.

Prodajalna Katol. tiskovnega društva (B. Pičman)

priporoča slavnim krajnim šolskim svetom in šolskim vodstvom svojo veliko in bogato zalogo šolskih potrebščin, kakor:

zvezke, ovijalni, pisalni in risalni papir, svinčnike, šestila, ravnila, peresa, črnila, radirke, gobe, kreda, šolske knjige itd.

Cenjena naročila se hitro
in točno izvršujejo

Knjigoveznica Katol. tiskovnega društva v Ljubljani, Kопitarjeva ulica 6

se priporoča za vsakovrstna knjigoveška dela
Krajevni znaki za „Orle“, kokarde in pentlje z napisi za društva se izgotavljajo v najkrajšem času po zmernih cenah.

Katoliška tiskarna II. nadstr.

Črtanje in vezanje vsakovrstnih poslovnih knjig

Ostanki krasnega novega zimskega blaga za obleke so došli na zalogo. - Ostanki se prodajajo vsako sredo in soboto za skoro polovične cene na zalogi pri podjetju „HERMES“ bratov Vokač v Ljubljani v Šelenburgovi ulici številka 5 v prvem nadstropju (nasproti glavne pošte).

Ostanke pošiljamo s pošto vsak dan takoj, ko dobimo naročilo.

Naslov za pisma zadostuje: Podjetje zvezdnih tkanin „Hermes“ Ljubljana G.

Zahtevajte novi cenik od ostankov!

Opozarjamo pri nakupu vsakovrstnega obuvala za dame, gospode in otroke na edino moderno domače podjetje te stroke tovarno Peter Kozina & Ko. v Tržiču. Tvrška ima v Ljubljani, Breg št. 20, veliko zalogo samolastnih priznanih najboljših in za vsako nogo priležnih izdelkov. Cene so vsled tega, ker se prodaja iz tovarne neposredno, brez konkurence.

Izšla je ravnokar

Družinska Pratika

za leto 1915

Ravnokar izišli letnik naše „Družinske Pratique“ s podobo sv. Družine na naslovn strani se odlikuje izmed vseh dosedanjih po posebno izbrani, mnogovrstni vsebini in izredni obilici krasnih slik.

Omenjamo predvsem obširne popise o grozodejstvu v Sarajevu, življenjepisi posl. dr. Žitnika, katol. shod v Ljubljani, belokranjsko železnico, svetovno vojsko itd. Poleg tega pa najde čitatelj v „Družinski Pratici“ mnogo zabavnega in poučnega berila ter obilo gospodarskih tabel in pojasnil. Vsakdo, staro in mlado, bo našel v tem letniku „Družinske Pratique“ obilo pouka in razvedrila.

Cena izvodu 24 vinarjev. Razprodajalci dobe velik popust.

in se dobiva odslej pri založništvu v Ljubljani
Kopitarjeva ulica 6

poleg tega pa tudi v „Katoliški Bukvarni“, Pred škofijo in v „Prodajalni Katol. tiskovnega društva“ prej F. Ničman v Ljubljani kakor tudi skoro v vseh trgovinah z mešanim blagom v Ljubljani in po deželi.

Slovenci, segajte po tem najcenejšem ljudskem koledarju.

Zahtevajte ga povsod!

Samo še par sto knjižic

Zločin v Sarajevu

je na razpolago. Kdor še nima te lične knjižice, naj si jo pravočasno nabavi, dokler ne poide. Razpečava jo „Katoliška Bukvarna“ v Ljubljani. Stane s poštnino vred samo 80 vinarjev.

„Balkan“

trgovska spedijska in komisijska delniška družba

Ljubljana, Dunajska c. 33.

Prvo ljubljansko javno skladišče.

Centrala: Trst.

Prevažanje blaga vsake vrste. Prevažanje povišstva s pat. povišstvenimi vozovi v mestu in na vse strani. Redni nabiralni promet z Dunajem, Prago, Trstom itd.

Zacarinjevanje.

Točna postrežba. Cene zmerne. Telefon št. 100

Mladeničem, ki odhajajo k vojakom naj kupijo starši, sorodniki ali znanci prekorišten molitvenik

Slovenskim fantom za slovo na pot v cesarsko službo

spisal, kaplan Jernej Hafner. Molitvenik ima priročno obliko, da ga lahko vedno nosi vojak seboj v naprsnem žepu, ne da bi ga količkaj oviral. Iz molitvenika bo črpal vojak pogum in tolažbo tudi v najtežjih dneh vojaškega življenja, vsak čas mu bo poklical v spomin zlate nauke staršev in ga varoval, da ne zaide na pota časne in večne pogube. Tudi če ga smrt doleti na bojnem polju, jo bo iz božje roke vdano sprejel. Molitvenik velja trpežno vezan z rdečo obrezo K 1'20, šagrin, zlata obreza K 2'20, najfinejša vezava K 3'20.

Vojska na Balkanu 1912/13. Sestavila profesorja dr. Vinko Sarabon in Anton Sušnik. Elegantly broširano K 6'50.

Kdor naroči to knjigo dobi povrh zemljevid Srbije, Črne gore in drugih balkanskih držav brezplačno priložen. Knjiga „Vojska na Balkanu“ je ena najlepše opremljenih slov nskih knjig; obsega vse polno raznih vojnih slik med besedilom, mnogo fino izvršenih tabel, ki predočujejo razne prizore na bojiščih med bitko in po končanih bitkah, dalje razne skice, načrte in dva zemljevida. Knjiga je v zemljepisnem, zgodovinskem in narodopisnem oziru nad vse poučna; med resne in krvave vojne dogodke sta znala pisatelja vplesti tudi toliko zanimivih in zabavnih dogodbic, da ima knjiga prijetno zabavno lice, in jo bo vsakdo z veseljem in

Katoliška Bukvarna v Ljubljani

zanimanjem čital. Knjiga seznanja bralca z nad vse strahotnimi, pa tudi tolažilnimi dogodki na bojnem polju.

Vojska na daljnem vzhodu (med Rusi in Japonci). Spisal dr. Evgen Lampe. Cena K 4'80, eleg. vezana K 6'— . Pred par leti so si stali nasproti Rusi in Japonci v krvavi vojski; danes sta si oba naroda zaveznika in se vojskujeta z nami in našimi zavezniki. Knjiga je jasen dokaz, da so Rusi močni le na videz, da je pa sistem v njih armadah nezadosten, da tudi poveljništvo ni sposobno in se ne zaveda svoje odgovornosti, da manjka discipline in vestnosti. Ta knjiga je danes še prav posebno zanimiva, ker nam odkriva marsikaj iz sovražnega tabora. Knjiga obsega v podobi in besedi opise vseh pripomočkov moderne vojske posebno na morju, pa tudi na suhem.

Laško-slovenski slovar. Dizionario italiano-sloveno. Sestavil dr. Janko Valjavec. Vežan K 4'50. — To je najboljši in najbolj širšeje laško-slovenski slovar. Obsega nad

40.000 besedi. Slovar, ki je po vsebini, pa tudi po svoji tehnični izvršitvi na višku, ima priročno žepno obliko in bo radi svoje popolnosti dobro služil vsem slojem.

Naša zdravila in njih uporaba v domačem zdravilstvu. — Cena K 1'20, vez. K 1'80. — Namen praktične knjige je, zopet spraviti v veljavo naša stara preiskušena domača zdravila, katera je naš moderni čas žal popolnoma pozabil. Bog sam nam je v naravi podaril najboljše leke proti raznim boleznim in ta knjiga nas uči te leke spoznavati in pravilno rabiti.

Zdravilna zelišča. Prirejena po nemški knjižici župnika Jan Künzleja. Cena 60 vin. To knjižico smemo imenovati zbirko receptov za bolezni, ki najbolj in najpogosteje mučijo ljudi. Knjižica je kratka pa jedrnata in obsega marsikatero tako preprosto domače zdravilo, ki pa bolje učinkuje kakor najrazličnejši moderni leki, ki jih naštevajo obširne zdravilne knjige.

Zelišča v podobi. Cena 60 v. Ta knjižica prinaša v naravnih barvah slike raznih zelišč, tako, da bo oni, ki raznih zelišč ne pozna, s pomočjo te knjižice iste lahko spoznal in našel. Vse tri knjige tvorijo lepo celoto, katera bi morala tvoriti domačo lekarno vsake slovenske hiše.

Zločin v Sarajevu. Tragična smrt prestolonaslednika Fran Ferdinanda in njegove soprogo vojvodinje Hohenberg. Z mnogimi slikami. Cena 70 v, po pošti 80 v. Knjižica obsega najnatančnejši popis strašnega zločina, ki je na nedeljo pred sv. Petrom in Pavlom iztrgal iz naše srede ljubljene prestolonaslednika ter njegovo zvesto družico in do dna pretresel srca vsega čutečega človeštva.

UHER-PREMOG :: LJUBLJANA